

Alma Hadzić

Direktorica: Dr med. sci. Balta Snježana, primarius

Adresa: dr. Mustafe Pintola br.1, 71210 Ilidža

Broj: 05.34.3-2525-1/15

Sarajevo, 02.07.2015. godine

**MINISTARSTVO ZDRAVSTVA
KANTONA SARAJEVO
N/R. MINISTRICE**

Prim. dr. Emira Tanović-Mikulec, subspec.

**PREDMET: Odgovor na zastupničko pitanje broj: 10-05-17091/15 od
23.06.2015 zaprimljen 29.06.2015 pod brojem 05.34.3-
2525/15**

U vezi sa zastupničkim pitanjem zastupnika Ismira Juske na Četvrtoj sjednici Skupštine Kantona Sarajevo, održanoj 17.06.2015. godine, u okviru tačke Dnevnog reda, „Poslanička pitanja, inicijative i odgovori“, a u skladu sa Poslovníkom Skupštine Kantona Sarajevo, da odgovorimo na pitanje u vezi sa trovanjem hranom djece u vrtićima sa zvaničnim stavom i nalazom, koristimo priliku da Vas obavjestimo da je J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo od samog početka pa do kraja postupio prema važećoj zakonskoj regulativi, što između ostalog podrazumijeva i uredno pismeno obavještavanje svim relevantnim institucijama: Ministarstvo zdravstva Kantona Sarajevo, Kantonalna uprava za inspekcijske poslove, Inspektorat za sanitarne, zdravstvene i farmaceutske poslove, Federalna uprava za inspekcijske poslove, Inspektorat sanitarno-zdravstveno-farmaceutske inspekcije, Zavod za javno zdravstvo Federacije BiH, Ministarstvo zdravstva Federacije BiH i Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine, što se može i provjeriti.

Koristimo priliku da Vam prezentiramo **Informaciju o pojavi i toku epidemije, te poduzetim protuepidemijskim mjerama u povodu trovanja hranom djece J.U. Djeca Sarajeva, sa analizom i evaluacijom**

Odmah po dobijanju informacije o sumnji na trovanje hranom djece koja pohađaju vrtiće J.U. Djeca Sarajeva (22.04.2015, godine u 13:10) od strane Klinike za infektivne bolesti UKC Sarajevo, obavještana je Sanitarna inspekcija, te poduzete sve Zakonom regulisane mjere.

Na prijedlog J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, Ministar zdravstva Federacije BiH, 27.04.2015. godine, rješavajući po zahtjevu Ministarstva zdravstva Kantona Sarajevo, a po pribavljenom stručnom mišljenju Zavoda za javno zdravstvo

Tel/fax: 627-889; 624-470
Identifikacioni broj: 4200329950003
Transakcijski račun: 3389002208131096
kod UniCredit Bank d.d. Sarajevo
web: <http://www.zzjzks.ba>
e-mail: gzavod@bih.net.ba
e-mail: epidemiologija@zzjzks.ba

Federacije BiH, sukladno članu 6. Stavak 2. Zakona o zdravstvenoj zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/05), dao je saglasnost za proglašenje epidemije zaraznog trovanja hranom na području Kantona Sarajevo.

S obzirom da je posljednji prijavljeni slučaj trovanja hranom iz J.U. Djeca Sarajeva prijavljen 29.04.2015. godine, prema zakonskoj regulativi ispoštovali smo period od dvije maksimalne inkubacije od posljednjeg prijavljenog slučaja, te dali prijedlog za odjavu iste 08.05.2015. godine, sa popunjenim obrascem „Odjava epidemije zarazne bolesti“.

S tim u vezi, Ministrica zdravstva Kantona Sarajevo proglasila je prestanak epidemije zaraznog trovanja hranom na području Kantona Sarajevo, sa danom 08.05.2015. godine i isti je upućen na objavu u „Službene novine Federacije BiH“.

Na osnovu prikupljenih i obrađenih podataka kao i provedenih protuepidemijskih mjera izvršena je analiza i evaluacija istih, te se konstatuje slijedeće:

1. U periodu od 22.04. do 29.04. godine na Klinici za infektivne bolesti UKC Sarajevo pregledano 187 djece sa simptomima trovanja hranom.
2. Od ukupnog broja oboljele djece njih 56 je hospitalizirano (kod 35 djece iz stolice izolirana bakterija Salmonella enteritidis).
3. Ljekarsku pomoć u J.U. „Dom zdravlja“ Kantona Sarajevo“ zatražilo 62 djece.
4. Prema tome, ukupan broj prijavljene oboljele djece u epidemiji trovanja hranom djece iz vrtića J.U. Djeca Sarajeva je 249.
5. Najveći broj oboljelih sa simptomima trovanja hranom (njih 76), koji su se javili u ambulantu Klinike za infektivne bolesti UKC Sarajevo bio je 23.04.2015.godine, a najmanji 29.04.2015.godine (6 djece).
6. Prema starosnoj strukturi obolijevala su djeca predškolskog i školskog uzrasta (najmlađe je imao između 1-2 godine, a najstarije između 8 i 9 godina).
7. Najveći broj oboljelih, njih 59, pripada uzrasnoj skupini od 6 godina.
8. Zajedničko za svu oboljelu djecu je da su, u periodu od 20.04. do 23.04.godine u vrtiću J.U. Djeca Sarajeva jeli zapečenu tjesteninu sa jajima i pavlakom (20.04.2015.), legirani špinat sa rižom i pavlakom (22.04.2015.) i namaz sa pavlakom.
9. Ukupan broj uposlenika koji je konzumirao inkrimisanu hranu je 81, a nisu oboljeli.
10. Uposlenici koji su jeli pomenutu hranu (9 oboljelo), s tim što je kod kod jedne uposlenice iz stolice izolirana Salmonella spp.
11. 35 uposlenika nije jelo tu hranu.
12. S obzirom da od 29.04. 2015.godine nije prijavljen niti jedan novi slučaj oboljenja koji se može dovesti u vezu sa ovom epidemijom, na prijedlog J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, Ministrica zdravstva Kantona Sarajevo dala je saglasnost za odjavu iste.

Provođenje protuepidemijskih mjera

Od trenutka saznanja da se radi o sumnji na trovanje hranom među djecom koja borave u vrtićima J.U. Djeca Sarajevo djelatnici J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, zajedno sa sanitarnom inspekcijom provodili su sve Zakonom propisane mjere i preporuke u cilju suzbijanja širenja ove epidemije među djecom.

Preporuke za zaposlene J.U. Djeca Sarajeva

- Obratiti pažnju na izostanke djece i osoblja sa stomačnim tegobama (proljevi i povraćanje) i povišenom temperaturom
- Odmah obavijestiti roditelje djece o istim i/ili sličnim simptomima kako bi se što prije ukazala ljekarska pomoć i djeca izolirala
- Pojačati propisanu higijensku praksu kako kod uposlenika, tako i mjere opće higijene
- Svakodnevno nakon mehaničkog čišćenja (nekoliko puta, koliko je potrebno) vršiti dezinfekciju svih površina u kuhinjama (i radnog pribora), radnih površina, prostora i opreme u kojima borave djeca
- Posebnu pažnju posvetiti mehaničkom čišćenju i dezinfekciji mokrih čvorova
- Obratiti specijalnu pozornost na pranje ruku djece i uposlenika, pa je preporučena i dezinfekcija ruku odgovarajućim sredstvima ukoliko postoji mogućnost za to
- Pri svakoj posjeti vrtićima vršilo se zdravstveno prosvjeđivanje uposlenih, davane su preporuke za poboljšanje stanja u vrtićima
- Sve informacije o novoprimljenim slučajevima sumnje na trovanje hranom dostaviti u J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo

Preporuke za roditelje

- Pojačati higijenu ruku oboljele djece i ostalih članova porodice, naročito onih koji njeguju oboljelog

Preporuke za zdravstvene radnike

Zdravstveni radnici iz drugih zdravstvenih ustanova, posebno službe za predškolsku djecu J.U. Dom zdravlja Kantona Sarajevo i Zavoda za hitnu medicinsku pomoć treba da pojačaju nadzor pri pregledu djece sa stomačnim tegobama, kako bi se otkrili eventualno novi slučajevi oboljenja.

Djelatnici J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo tokom trajanja epidemije trovanja hranom djece iz vrtića J.U. Djeca Sarajevo svakodnevno su, u saradnji sa djelatnicima Sanitarne inspekcije provodili sve aktivnosti vezane za ovu epidemiju, koje su podrazumijevale provođenje mjera i realizacija preporuka.

Napomena: Mjere koje je naredila Kantonalna uprava za inspeksijske poslove nalaze se u njihovim zapisnicima

Osim navedenih aktivnosti, shodno zaključcima sastanka predstavnika Inspektorata sanitarne, zdravstvene i farmaceutske inspekcije Kantona Sarajevo i J.U. Zavod za

javno zdravstvo Kantona Sarajevo održanog 28.04.2015. godine definisane su i dodatne protuepidemijske mjere:

1. Centralna kuhinja i vrtić Lastavica do daljnjeg ostaju zatvoreni
2. U vrtićima i dalje ostaje na snazi režim suhe ishrane (bez namirnica animalnog porijekla), dok će se u čajnim kuhinjama za ručak djeci pripremati instant supe
3. Strogo je zabranjeno roditeljima da donose hranu u vrtiće
4. Po nalogu sanitarnog inspektora svi uposlenici koji rade u čajnim kuhinjama trebaju da obave 3 uzastopna pregleda stolice
5. Svako dijete koje je imalo stomačne tegobe, također, treba da obavi 3 uzastopna pregleda stolice, te nakon potvrde pedijatra da je nalaz uredan, može ponovo da krene u vrtić
6. Po nalogu sanitarnog inspektora u svim vrtićima urađena je vanredna dezinfekcija svih prostora i objekata od strane djelatnika J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo
7. Kantonalni veterinarski inspektori donijeli su rješenje o zabrani prometa namirnica animalnog porijekla firmi „Gold Mignon“, dobavljaču hrane J.U. Djeca Sarajeva s obzirom na činjenicu da ova firma nije registrovana za skladištenje i distribuciju namirnica animalnog porijekla (informacija predstavnika inspektorata za sanitarne, zdravstvene i farmaceutske poslove).
8. Uposlenici Odsjeka za prevenciju intrahospitalnih infekcija izvršili su obilazak prostora Klinike za infektivne bolesti UKCS i tom prilikom predložili pojačane mjere čišćenja i tekuće dezinfekcije prostora klinike, kao i upotreba zaštitne odjeće i obuće, te higijenska dispozicija otpadnih materija. Ove mjere imale su za cilj sprječavanje horizontalnog širenja infekcije na ovoj klinici
9. Također, po nalogu sanitarne inspekcije izvršena je i sistematska deratizacija svih vrtića u sastavu J.U. Djeca Sarajeva (istu uradili djelatnici J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo). Deratizacija je urađena antikoagulantima II generacije na bazi 0,05% Bromadilona u propisno označenim deratizacijskim kutijama sa zatvorenim mamcima postavljenim prema Planu i rasporedu izlaganja zatrovanih mamaca sa tlocrtima objekta posebno izrađenom za svaki objekat na unaprijed određena kritična mjesta uz vođenje evidencije o šemi postavljanja i to na način da su dostupne štetnim glodarima, a da ne smetaju u obavljanju svakodnevnih procesa u objektima pod sanitarnim nadzorom. Preventivnom deratizacijom obuhvaćana su, kako unutrašnjost objekta, tako i pripadajuće vanjske površine i šahtovi.

Sve poduzete mjere i postupci praćeni su i ocijenjeni, tj. evaluirana je njihova uspješnost praćenjem (monitoringom), kao i razgovorom sa odgovornim osobama. Na osnovu dobivenih rezultata i analiza svih primjenjenih postupaka, po potrebi će se provoditi ili dodatni tretmani ili samo korektivni zahvati.

Rezultati analize uzetih uzoraka na mikrobiološku ispravnost

Od samog početka epidemije uzimani su uzorci na mikrobiološku ispravnost: zatečene hrane, brisevi radnih površina i predmeta opće upotrebe, radne odjeće uposlenika, uzorci stolice, vode sa česme.

- Dana 20.04.2015.godine rađeno rutinsko uzorkovanje u J.U. Djeca Sarajeva, Dječiji Grad. Mojnilo – centralna kuhinja (prema ugovoru), uzorkovana 1 hrana (makaroni sa sirom) i 5 uzoraka hrane. Uzorak hrane prema Pravilniku o mikrobiološkim kriterijima za hranu („Sl.glasnik BiH“, broj:11/13, **NE ZADOVOLJAVA** izolovana **Salmonella spp**, dok svi brisevi, prema normativima mikrobiološke čistoće za predmete, površine i ruke koji dolaze u kontakt sa hranom („Sl. Novine Federacije BiH“, broj 101/12 ODGOVARAJU.
- U periodu od 22.04. do 08.05.2015. godine uzeti su razni uzorci hrane i briseva površina na mikrobiološku analizu (16 uzoraka hrane i 52 uzorka briseva površina).
- Od ukupnog broja uzetih uzoraka hrane njih 11 ili 68,75% ZADOVOLJAVAJU, dok 5 uzoraka ili 31,25% **NE ZADOVOLJAVAJU**, pošto su izolirane sljedeće patogene bakterije:
 - **Salmonella spp.** izolirana iz zapečenih makarona sa sirom i jajima i pavlakom od 20.04.2015.godine u vrtiću Skenderija (uzorak uzet 22.04.2015.)
 - **Salmonella spp.** izolovana iz legiranog špinata od 21.04.godine u vrtiću Skenderija (uzorak uzet 22.04.2015.)
 - **Enterobacteriaceae i Staphylococcus aureus** izolirani iz Vrbaske kisele pavlake 20% mliječne masti –originalno pakovanje 410 gr, upotrebljivo do 06.05.2015. u vrtiću Lastavica (uzorak uzet 24.04.2015.)
 - **Enterobacteriaceae i Staphylococcus aureus** izolirani iz Vrbaske kisele pavlake 20% mliječne masti – originalno pakovanje 410 gr, upotrebljivo do 06.05.2015. u vrtiću Dječiji grad Mojnilo – centralna kuhinja (uzorak uzet 28.04.2015.)
 - **Enterobacteriaceae i Staphylococcus aureus** izolirani iz Vrbaske kisele pavlake 20% mliječne masti – originalno pakovanje 410 gr, upotrebljivo do 06.05.2015. u vrtiću Šareni voz (uzorak uzet 28.04.2015.).
- Od ukupnog broja uzetih uzoraka raznih briseva površina, predmeta njih 48 ili 92,31% ODGOVARAJU, dok 4 uzorka ili 7,69% **NE ODGOVARAJU**, pošto su izolirane sljedeće bakterije:
 - **Enterobacter spp.** izoliran iz brisa kazana desnog, uzorak uzet 22.04.2015.
 - **Enterobacter spp.** izoliran iz brisa unutrašnjosti kazana, uzorak uzet 22.04.2015.
 - **Staphylococcus aureus** izoliran iz brisa slavine za osoblje, uzorak uzet 24.04.2015.
 - **Staphylococcus aureus** izoliran iz brisa slavine za osoblje, uzorak uzet 24.04.2015.
- Dana 24.04.2015. uzeto 4 uzorka vode na mikrobiološku i fizičko-hemijsku analizu iz gradskog vodovoda u kuhinjama vrtića Skenderija, Leptirić, Mašnica

i Lastavica (svi uzorci ODGOVARAJU (Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće – „Službeni glasnik BiH“, broj 40/10.

- U periodu od 23.04. do 12.05.2015.godine od strane J.U. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo urađeni vanredni sanitarni pregledi. Ukupno je pregledan 141 zaposlenik J.U. Djeca Sarajeva.
- Bris grla i nosa urađen je kod 141 zaposlenika od čega kod njih 6 ili 4,25% iz guše izoliran je **Staphylococcus aureus** (svi zaposlenici su odmah odstranjeni s posla do obeskličenja).
- Također, kod 141 zaposlenika urađena je koprokultura (uzorak stolice) i to kod najvećeg broja uzete su po tri uzastopne stolice. Rezultati svih uzetih uzoraka bili su UREDNI.
- Napominjemo, da je kod jedne zaposlenice koja je oboljela (konzumirala inkrimisanu hranu) iz stolice izolirana Salmonella enteritidis.
- Po nalogu sanitarne inspekcije da se urade tri uzastopne koprokulture ukupno je na vanrednom sanitarnom pregledu, uključujući i briseve nosa i grla, te uzoraka stolice, u pomenutom periodu, urađeno 529 uzoraka, s tim da je briseva grla i nosa uzeto 282, a uzoraka stolice na mikrobiolšku analizu 388.

ZAKLJUČAK

Na osnovu detaljno iznesenih činjenica i pokazatelja koji se odnose na epidemiju trovanja hranom djece i osoblja iz J.U. Djeca Sarajeva zaključujemo slijedeće:

1. U skladu sa članom 6. Stav Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/05, Ministrica zdravstva Kantona Sarajevo proglašava epidemiju zaraznog trovanja hranom na području Kantona Sarajevo, uz prethodnu saglasnost federalnog ministra zdravstva broj 01-37-2772-1/15. godine od 27.04.2015.godine , a po pribavljenom Stručnom mišljenju Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo („Sl. Novine Federacije BiH“, broj 36/15).
2. U skladu sa članom 7. Zakona o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine Federacije BiH“, broj 29/05), Ministrica zdravstva Kantona Sarajevo proglašava prestanak epidemije zaraznog trovanja hranom na području Kantona Sarajevo, na osnovu Prijedloga odjave epidemije od strane Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo od 08.05.2015. godine („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/15).
3. Ljekarsku pomoć zatražilo je 249 djece sa simptomima trovanja hranom
4. Hospitalizirano 56 djece
5. Kod njih 35 izolirana **Salmonella enteritidis**
6. Preduzete sve Zakonom propisane mjere
7. Od ukupnog broja uzetih uzoraka hrane (1+16) njih 1+5 nisu zadovoljili pošto su izolirani **Salmonella spp. i Enterobacteriaceae**

8. **Salmonella spp** izolirana je u zapečenim makaronima sa sirom, jajima i pavlakom i legiranom špinatu, a **Enterobacteriaceae** u originalnom pakovanju pavlake
9. Ukupno je uzet 48 briseva raznih površina, u 4 uzorka izolirani su **Enterobacter spp i Staphylococcus aureus**
10. Urađen je po 141 uzorak brisa nosa i guše zaposlenog osoblja od čega je kod njih 6 iz guše izoliran **Staphylococcus aureus**
11. Po nalogu sanitarne inspekcije uzeta su po 3 uzastopna uzorka stolice zaposlenika. Svi analizirani uzorci stolice ostali su uredni.
12. Prikupljanjem, obradom i analizom svih relevantnih činjenica može se konstatirati da u ovoj epidemiji zaraznog trovanja hranom nije ustanovljen izvor zaraze. Međutim, evidentno je da je inkrimisana pavlaka najvjerovatniji put prijenosa infekcije.

S poštovanjem,

REKTORICA

Balta
Dr. sc. med. Snježana Balta, primarius

DOSTAVLJENO:

- Naslovu
- RJ za epidemiologiju
- Arhiva.